

Försäkringsdomstolen

Utlåtande

Ärende: VN/846/2018

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands själstyrelselag

Enligt 7 kapitlet 1 § i domstolslagen är försäkringsdomstolens uppgift att fungera som specialdomstol för mål och ärenden som gäller social trygghet och som enligt lag hör till försäkringsdomstolens behörighet. Med avseende på detta ger försäkringsdomstolen sitt utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands själstyrelselag endast till den del den avser överklagan i ärenden som hör till försäkringsdomstolens verksamhetsområde.

Om försäkringsdomstolens ställning som behörig besvärinstans enligt gällande lagstiftning:

Enligt den lagstiftning som är i kraft för närvarande överklagas landskapsregeringens beslut i pensionsärenden hos försäkringsdomstolen. Till dessa hör arbetspensionsskyddet för lagtingets och självstyrelsemyndigheternas anställda och förtroendevalda samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolorna på Åland. I dessa ärenden är försäkringsdomstolen enda besvärinstans.

Försäkringsdomstolen behandlar även besvär över pensions- och olycksfallsbolagens beslut om arbetspension, arbetsolycksfall och rehabilitering på motsvarande sätt för personer som enligt befolkningsdatasystemet har adress på Åland, som för personer som bor i riket. Dessutom hör det till försäkringsdomstolens behörighet att handlägga besvär av personer bosatta på Åland gällande till exempel vissa förmåner som beviljats av Folkpensionsanstalten. I dessa ärenden sker ändringssökandet i regel i två steg, det vill säga förmånsanstaltens beslut överklagas först till besvärsnämnden (till exempel besvärsnämnden för social trygghet, besvärsnämnden för arbetspensionsärenden eller besvärsnämnden för olycksfallsärenden) och ändring i beslutet av besvärsnämnden söks hos försäkringsdomstolen.

Till försäkringsdomstolens behörighet hör således ett flertal olika ärendegrupper som gäller social trygghet där beslutsfattaren i första instans är en riksmyndighet, och för vilka det föreskrivs i riksdagslagar att ändringssökandet antingen sker enligt besvärsordningen beslutsfattaren i första instans – besvärsnämnden – försäkringsdomstolen, eller beslutsfattaren i första instans – försäkringsdomstolen.

Om förslagen gällande behörig besvärinstans i regeringens proposition ur försäkringsdomstolens synvinkel:

Försäkringsdomstolen stöder att författningarna gällande besvärinstanser förtydligas.

6. kap. 40 § i regeringspropositionen gäller behörig instans. I 2 momentet i nämnda paragraf föreskrivs att ” Om någon särskild instans för överklagande har inrättats för vissa ärenden genom riksdagslag, ska

med avvikelse från 1 mom. beslut som i sådana ärenden har fattats av en myndighet på Åland, överklagas hos den instansen”.

Försäkringsdomstolen tolkar den föreslagna författningen på så sätt att huvudregeln fortfarande skulle vara att beslut som fattats av en statlig myndighet som är verksam på Åland överklagas till samma instans som behandlar besvären i riket i motsvarande fall, om det i förvaltningsdomstolens eller högsta förvaltningsdomstolens ställe har inrättats en särskild besvärsinstans. Författningen skulle således inte föranleda förändringar i det rådande läget i fråga om sökande av ändring hos försäkringsdomstolen, förutom till den del att efter lagens ikraftträdande skulle ändring i pensionsbeslut givna av Ålands regering i det första skedet sökas hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, och först i besvärsnämndens beslut skulle ändring sökas hos försäkringsdomstolen. Enligt försäkringsdomstolens uppfattning är förändringen motiverad eftersom den möjliggör ett överklagandeförfarande i två steg även för dessa pensionstagare. Enligt försäkringsdomstolen uppfattning är det inte nödvändigt att ändra det rådande läget i övrigt.

I samma moment föreslås även att ”I lagtingslag kan dock i fråga om beslut som avses i 1 mom. 1–3 punkten, frånsatt beslut om offentlig upphandling, föreskrivas att saken överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol, om det på grund av att Ålands lagstiftning skiljer sig från rikets finns ett behov av att förvaltningsdomstolen är besvärsmyndighet. En sådan lagtingslag ska vara förenlig med de grunder som i rikslagstiftningen tillämpas i motsvarande eller närmast likartade ärenden.” På s. 172 i regeringspropositionen framförs att sådana fall skulle kunna gälla t.ex. studiestödsärenden eller arbetslöshetsförmånsärenden. I fråga om detta fäster försäkringsdomstolen uppmärksamhet vid att ifall det föreskrivs om undantag gällande besvärsordningen i de ärenden gällande social trygghet som enligt rikets lagstiftning hör till försäkringsdomstolens behörighet, borde det vid stiftandet av lagen tydligt anges vilken förmån samt vilken myndighet som beviljar förmånen undantaget gäller. En entydig lagstiftning är viktigt för att undvika tolkningskiljaktigheter gällande behörig besvärsinstans och även för att rättsskyddet och en jämlik behandling av dem som ansöker om förmåner ska förverkligas.

Försäkringsdomstolen konstaterar dessutom att enligt försäkringsdomstolens uppfattning skulle förslagen om behörig besvärsinstans inte medföra några särskilda förändringar i försäkringsdomstolens verksamhet. Förslagen kan dock ha konsekvenser för besvärsnämndens för arbetspensionsärenden verksamhet.